

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
12/2969

Vår ref.
14/36 -

Dato
17.11.2014

NY VÅPENINSTRUKS FOR POLITIET

Det kriminalitetsforebyggende råd – KRÅD – har følgende enstemmige uttalelse til høringsnotatet 18. august 2014 om ny våpeninstruks for politiet.

Høringsnotatets punkt 3. inneholder i hovedsak rent formelle spørsmål som KRÅD ikke har merknader til.

Punkt 4. inneholder forslag til endring i bevæpningspraksis. Forslaget bygger ikke på utredningen fra Myhrer-utvalget, 13. september 2013, «Ny våpeninstruks for politiet». Dette utvalgets mandat var avgrenset mot spørsmålet om generell bevæpning av politiet. KRÅD advarer mot at det åpnes for mulighetene til en slik endring i praksis som foreslått i høringsnotatets punkt 4., uten at behovet har vært grundig utredet og mulige konsekvenser blitt analysert og vurdert. Det synes å være bred enighet om at dersom norsk politi blir bevæpnet i ordinær tjeneste, vil det ikke være mulig i ettertid å gå tilbake til dagens ordning. KRÅD vil derfor oppfordre til grundige vurderinger før en så drastisk endring av praksis besluttes.

KRÅD har tidligere tatt til orde mot en generell bevæpning av norsk politi. Et kvalitetstrekk ved vårt politi har nettopp vært at de er ubevæpnet i den daglige tjenesten. Dette er ganske enestående og de fleste utlendinger nekter nesten å tro at det er sant. Så har da også Norge lavest kriminalitet av de aller fleste land det er naturlig å sammenlikne med. Og antall drap her i landet, selv om det kan være årlige svingninger, er nesten halvert de siste tyve årene, med et tragisk unntak for 2011. Det er grunn til å frykte at bevæpnet politi genererer bevæpning av kriminelle i langt større grad, og på et mindre alvorlig kriminalitetsnivå, enn hva som er tilfellet i dag.

KRÅD er ikke i tvil om at lettere tilgjengelige våpen vil føre til mer våpenbruk. Vi trenger ikke å se lenger enn til Sverige, hvor politiet er bevæpnet og løsner årlig rundt 70 skudd.

Norsk politi løsner kanskje bare skudd ved ett tilfelle. Riktignok er det mer og grovere kriminalitet i Sverige, med så stor *er* forskjellen ikke.

Lettere tilgjengelige våpen vil nødvendigvis føre til mer bruk. Og mer bruk vil føre til flere skader; på kriminelle, på politiet selv og på uskyldige sivile. Politiets Fellesforbund, som har vedtatt å jobbe for en generell bevæpning, har hevdet at norsk politi er så godt trent at slikt vil ikke skje her i landet. Riktignok har vi verdens kanskje beste politiutdanning. Men det er større grunn til å lytte til professor Tor Geir Myhrer ved Politihøgskolen som advarer mot at vi vil bevege oss fra polititjeneste til politikraft.

Professor Johannes Knutsson, forsker ved Politihøgskolen, har omtalt standpunktet til Politiets Fellesforbund som «dypt uheldig». Han har vist til at man i Sverige har, siden det kommunale politiet ble overtatt av staten i 1965, hatt en politistyrke som i utegående tjeneste opptrer bevæpnet. Norge og Sverige er i utgangspunktet to svært like samfunn, med én viktig forskjell: I det ene samfunnet har politiet umiddelbar tilgang til skytevåpen, i det andre ikke.

Professor Knutsson har vist til at forskjellen i sterkest grad kommer til uttrykk i uforutsigbare situasjoner. I Sverige er det alt for ofte snakk om en vanlig politipatrulje som havner i en nødvergesituasjon, som de mer eller mindre i panikk forsøker å løse ved å skyte.

Skal norsk politi inn i en situasjon der man tror at skytevåpen kan bli nødvendige, er det forskjell. Norsk politi organiserer en væpnet gruppe og forsøker å løse oppdraget, helst uten å bruke våpen. Forskjellen ligger, i følge professor Knutsson, særlig i disse uforutsigbare situasjoner. Den norske taktikken har vært å trekke seg unna, fryse situasjonen, få tilgang til våpen, organisere en gruppe og så løse situasjonen. Når norsk politi en sjelden gang skyter, er det i mer kontrollerte situasjoner.

Dette blir veldig tydelig når man sammenligner de situasjonene der politiet har skutt rettede skudd. Når norsk politi skyter målrettete skudd, er det som oftest flere politifolk til stede – i halvparten av tilfellene mer enn fem politifolk viser analyser, mens det i Sverige for det meste dreier seg om to. Avstanden mellom skytende politi og motstander er betydelig lengre i Norge - i gjennomsnitt ti meter - mens det i Sverige dreier seg om knappe seks meter, ofte betraktelig kortere. Ser man på skuddløsninger, dreier det seg i gjennomsnitt om litt under tre per år i Norge, mot drøyt 30 i Sverige, og dette er tall som har vært stabile over lang tid.

Ser man bare på antall hendelser der skudd løsnes, dreier det seg i gjennomsnitt om litt under tre per år i Norge, mot drøyt 30 i Sverige. Dette er tall som har vært stabile over lang tid. Tar man hensyn til befolkningsmengden, løsner svensk politi skudd seks ganger oftere enn norsk politi. I gjennomsnitt blir nesten åtte personer skadet årlig og cirka en person blir drept i Sverige. Tallene for Norge er selvsagt lavere. Mellom år 1990 og 2007 dreier det seg om 0,6 skadete personer per år, og 0,3 som har omkommet.

Politiets Fellesforbunds begrunnelse for bevæpning er at det beskytter politiet. Etter hva KRÅD kjenner til savner vi pålitelige data om dette. Ved den mest tragiske hendelsen for politiet i Norge de siste årene, der tre politifolk ble drept i tjeneste, var politiet bevæpnet. Den verste saken i Sverige var en hendelse der to politifolk ble henrettet med sine egne skytevåpen – altså ikke noe som gir styrke til argumentet om generell bevæpning. KRÅD mener at den endring som er skjedd i Norge med fremskutt lagring av skytevåpen i bilene på en

tilfredsstillende måte ivaretar politiets helt rettmessige krev om sikkerhet. Samtidig som de ulike negative sidene ved generell bevæpning unngås.

Det som ofte forsvinner fra diskusjoner om politiets bruk av skytevåpen er det traumet som skyteepisoder skaper. Svenske erfaringer viser at bare det å ha vært i en situasjon der det har vært mulig at politi kunne ha skutt, kan ha traumatiserende effekter. Å skade noen, i verste fall drepe, vet vi er dypt rystende, og noe disse politifolkene vil måtte leve med resten av livet. Mange i politiet med slike erfaringer forlater sine vanlige oppdrag og tar på seg andre oppgaver.

Nettopp de negative aspektene ved bruk av skytevåpen forsvinner gjerne. Dette er over hodet ikke nevnt i regjeringens høringsnotat. Skytevåpen kan være vanskelige å håndtere riktig. Det viser ikke minst den store frekvensen av vådeskudd. Mer enn hver tiende skuddløsning der politiet var involvert i Sverige handlet om vådeskudd – de aller verste med dødelig utgang.

Dersom regjeringen virkelig ønsker å innføre en alminnelig bevæpning av politiet, ser KRÅD det som bekymringsfullt at myndigheten til å gjøre dette, og til å gjøre forskjell politidistriktene imellom, blir lagt til Politidirektoratet. Spørsmålet om generell bevæpning er av så stor prinsipiell viktighet at det må regjeringen avgjøre. Det har også vært en viktig kvalitet ved norsk politi at det er et enhetspoliti, likt over hele landet. Det bør derfor ikke rokkes ved dette prinsippet ved å innføre bevæpningsforskjeller politidistriktene imellom.

KRÅD ser det som et sterkt signal til borgerne om hvilket samfunn man lever i når politiet opptrer ubevæpnet. Vi ønsker å beholde dette preget på samfunnet, til beste både for politiet og innbyggerne.

Med vennlig hilsen

Shahzad Rana (sign.)
rådsleder

Erik Nadheim
direktør